

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертаційне дослідження
Долгоносенка Владислава Віталійовича
«Психологічні складові прокрастинації особистості»,
подану на здобуття ступеня доктора філософії
у галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки
за спеціальністю 053 Психологія

Актуальність теми дослідження. Дисертаційне дослідження Долгоносенка Владислава Віталійовича присвячене розв'язанню актуальної на сучасному етапі розвитку психологічної науки проблеми – дослідженню психологічних складових прокрастинації особистості. Автор зазначає, що в умовах трансформації соціально-економічних, освітніх та професійних середовищ, зростання темпів життя, інтенсифікації інформаційних потоків і підвищення вимог до продуктивності діяльності проблема ефективного саморегулювання набуває особливої наукової та практичної значущості. У цьому контексті прокрастинація розглядається як одна з ключових перешкод ефективної самореалізації особистості, що негативно впливає на професійну, навчальну та особистісну сферу життєдіяльності.

Структура та зміст дисертаційної роботи. Дисертаційна робота має чітку, логічно вибудовану структуру та складається зі вступу, трьох розділів, загальних висновків, списку використаних джерел і додатків. Зміст дисертації послідовно розкриває поставлену мету та забезпечує виконання визначених завдань дослідження.

Вступна частина. У вступі дисертаційної роботи автором обґрунтовано актуальність теми дослідження, визначено мету, об'єкт, предмет і завдання дослідження, окреслено теоретико-методологічні засади та обґрунтовано вибір комплексу методів дослідження. Вступ містить характеристику наукової новизни, теоретичного та практичного значення одержаних результатів, відомості про апробацію результатів дослідження та впровадження їх у

практику. Зміст вступної частини є логічним, послідовним і повною мірою відображає концепцію дисертаційного дослідження, створюючи належне підґрунтя для розкриття проблеми психологічних складових прокрастинації особистості.

У першому розділі здійснено теоретико-методологічний огляд сучасних наукових підходів до вивчення прокрастинації як соціально-психологічного феномена. Автором систематизовано наукові погляди вітчизняних та зарубіжних дослідників, проаналізовано основні концепції прокрастинації та висвітлено особливості її прояву як специфічного різновиду поведінки у структурі особистості. На особливу увагу заслуговує прагнення автора розглядати прокрастинацію як багатофакторний феномен, пов'язаний із когнітивними, мотиваційними, емоційно-вольовими та поведінковими механізмами, що дозволило обґрунтувати необхідність її комплексного вивчення.

Другий розділ присвячено методологічним засадам дослідження психологічних складових прокрастинації особистості. Автором розроблено організаційно-процедурну модель емпіричного дослідження та сформовано комплекс психодіагностичних методик, до якого увійшли Шкала загальної прокрастинації К. Лей, Шкала тривоги Ч. Спілбергера, опитувальник А. Реана «Мотивація успіху та страх невдачі», анкета М. Дворник «Причини особистісної схильності до відтермінування завдань», Опитувальник часової перспективи Ф. Зімбардо, Велика тривимірна шкала перфекціонізму, а також додаткові методики формувального етапу дослідження. Позитивної оцінки заслуговує обґрунтований вибір методів математико-статистичної обробки даних, використання яких є доцільним та відповідає поставленим завданням дослідження.

У третьому розділі представлено результати емпіричного дослідження психологічних складових прокрастинації особистості та здійснено їх психологічну інтерпретацію. Автором проаналізовано взаємозв'язки між прокрастинацією, тривожністю, внутрішньою мотивацією, часовою

перспективою, перфекціонізмом і самоефективністю, а також проведено кластерну типологізацію прокрастинаційної поведінки студентів та виокремлено психологічні типи прокрастинації – «адаптивні реалісти», «унікальні тривожні» та «мотиваційно аморфні». На особливу увагу заслуговує розроблена, впроваджена та емпірично апробована програма психокорекційного впливу, спрямована на зниження рівня прокрастинації. Переконливими є результати оцінювання її ефективності, які засвідчили статистично значущі позитивні зміни досліджуваних показників.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у теоретичному обґрунтуванні та емпіричній верифікації структурно-функціональної моделі психологічних складових прокрастинації особистості як інтегративного утворення, що поєднує когнітивні, мотиваційні, емоційно-регуляторні та поведінкові компоненти. Значний науковий інтерес становить здійснена автором кластерна типологізація прокрастинаційної поведінки студентів, а також розроблення, впровадження та емпірична перевірка програми психокорекційного впливу, спрямованої на зниження рівня прокрастинації. Важливим науковим здобутком є також удосконалення методичних підходів до емпіричного дослідження прокрастинації та подальший розвиток положень щодо ролі мотиваційних, емоційно-регуляторних і когнітивних чинників у формуванні та підтриманні прокрастинаційної поведінки.

Практичне значення дослідження полягає у можливості використання його результатів у діяльності психологів закладів вищої освіти, психологічних служб і консультативних центрів, що працюють зі студентською молоддю. Апробований комплекс психодіагностичних методик дозволяє здійснювати комплексне виявлення рівня прокрастинації та пов'язаних із нею психологічних чинників, а розроблена програма психокорекційного впливу може застосовуватися у психопрофілактичній та психокорекційній роботі. Матеріали дослідження також можуть бути використані у процесі викладання навчальних дисциплін «Загальна психологія», «Психологія особистості»,

«Психодіагностика», «Основи психокорекції» та «Психологічне консультування».

Відзначаючи високий рівень виконаного дослідження, вважаємо за доцільне висловити наступні зауваження та побажання:

1. Список використаних джерел значною мірою ґрунтується на класичних працях із проблеми прокрастинації, зокрема дослідженнях С. Lau, J. Ferrari, P. Steel кінця 1980-х – 2000-х рр., що є цілком виправданим з огляду на їх фундаментальне значення. Водночас доцільним було б ширше представити найновіші наукові праці 2023 – 2026 рр., присвячені цифровій прокрастинації та особливостям її прояву в умовах дистанційного навчання, оскільки ці проблеми становлять актуальні напрями сучасного дослідження прокрастинаційної поведінки студентської молоді.

2. Структура трьох виокремлених кластерів («адаптивні реалісти», «унікальні тривожні», «мотиваційно-аморфні») є змістовно обґрунтованою. Водночас назва першого кластера «адаптивні реалісти» може потребувати додаткового пояснення, оскільки ця група характеризується не низьким, а помірним рівнем прокрастинації (57,56 бала). У зв'язку з цим доцільно уточнити, що йдеться про відносно адаптивний профіль саморегуляції порівняно з іншими кластерами, а не про відсутність прокрастинаційних проявів.

3. Практичне значення дослідження представлено переважно у вигляді рекомендацій щодо впровадження комплексної психокорекційної програми, реалізація якої потребує залучення фахівця-психолога. Водночас корисним доповненням до роботи міг би стати стислий блок прикладних рекомендацій і прийомів самодопомоги, які здобувачі вищої освіти могли б самостійно застосовувати поза межами організованої психокорекційної роботи.

4. Висновки до окремих розділів і загальні висновки дисертації подекуди містять близькі за змістом положення та повторюють окремі формулювання. Така змістова узгодженість є цілком закономірною і не становить суттєвого недоліку роботи. Водночас у загальних висновках доцільно було б посилити

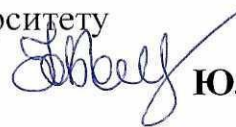
інтегративний характер узагальнення отриманих результатів і чіткіше відмежувати їх від локальних підсумків, представлених у висновках до відповідних розділів.

Зазначені зауваження мають рекомендаційний характер і не знижують загальної позитивної оцінки дисертаційного дослідження.

Дисертаційна робота Долгоносенка Владислава Віталійовича на тему «Психологічні складові прокрастинації особистості» є завершеною науковою працею. За актуальністю, науковою новизною, практичним значенням одержаних результатів, обсягом проведеного дослідження, обґрунтованістю наукових положень і висновків та рівнем оформлення дисертаційна робота відповідає вимогам пп. 6, 7, 8, 9 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (зі змінами, внесеними згідно з постановами Кабінету Міністрів України № 341 від 21.03.2022, № 502 від 19.05.2023 та № 507 від 03.05.2024), а її автор, Долгоносенко Владислав Віталійович, заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 053 Психологія галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки.

Офіційний опонент:

доктор психологічних наук, професор,
завідувачка кафедри психології та соціології
Східноукраїнського національного університету
імені Володимира Даля

Юлія БОХОНКОВА

Підпис Ю. О. Бохонкової засвідчую
Начальник відділу кадрів

Ольга КУРТОВА